

Гости емисије „У средишту пажње“, Првог програма Радио Београда били су Александра Смиљанић, ванредни професор ЕТФ и Махмут Бушатлија, стручњак за инвестиције.

Ви сте у вашим анализама о последицама приватизације продаје Телекома, детаљно објаснили какве су последице продаје телекомуникационе инфраструктуре. Зашто сте против продаје Телекома Србија?

Смиљанић: Постоји много разлога зашто Телеком не треба продавати, али један од основних је да, ако продамо Телеком, из Србије ће се одливати велика девизна средства. То ће значити пад животног стандарда, отпуштање у телекомуникационом, али другим секторима. Телеком поседује фиксну мрежну инфраструктуру која је грађена преко 100 година која му гарантује јако висок приход. Тај приход је тренутно око милијарду евра, а реално је очекивати да ће ако се Телеком прода, он бити 2 милијарде евра, јер ће нови власник повећати цене услуга. У земљама региона које су продале своје операторе, скоро све телекомуникационе услуге, које чине највећи део прихода су дупло више него у Србији. Са друге стране расходи Телекома су нешто нижи од 800 милиона евра и можемо очекивати да уколико дође до приватизације, ти расходи ће се смањивати, зато што ће купац отпуштати запослене, смањити инвестиције, што се и десило у земљама региона. Да бих илустровала о колики износ ће нови власник извлачити из земље, подсетићу да је просечна српска бруто плата око 5.000 годишње, што значи да продаја Телекома значи одливање око 200.000 просечних српских плата! Постоје и додатни проблеми попут угрожавања безбедности података...

Господине Бушатлија, да ли се Ви слажете са овом аргументацијом, односно шта ви очекујете ако се прода Телеком Србије?

Бушатлија: Ја се апсолутно слажем са овом аргументацијом, она је врло очигледна. Ја бих додао само мотив инвеститора који улаже 1, 5 милијарде евра. Он ће настојати што пре да поврати тај новац и максимализује приход. Ми не можемо очекивати неког доброг самарићанина који ће купити нашу компанију и онда поправљати ситуацију на нашем телекомуникационом тржишту.

Са друге стране, када погледате читав овај посао, он се у суштини односи на продају инфраструктуре. Ту долазимо у веома озбиљан проблем између исказаних жеља и амбиција наше јавне управе да се примакнемо Европи и дела којима се све више удаљавамо од ње. Наиме, у Европи се већ дуже времена не пристаје на било каква монопол у јавним сервисима, односно јавном сектору. Имамо и на суду проблем који је проистекао из ситуације са Телекомом, који су свом саставу има инфраструктуру која треба да буде доступна свим осталима који имају лиценцу за фиксну телефонију. Теленор је тражио приступ и добио од РАТЕЛА дозволу да се под одређеним условима прикључи на телекомову опрему. Међутим, Телеком је тужио РАТЕЛ зато што сматра да РАТЕЛ није поступио по праву. Телеком штити свој монопол и ако ми продамо тај монопол, други конкуренти неће моћи по једнаким условима да користе ту мрежу и мораће да поскупе своје услуге, што су неки и најавили.

Дакле, да ли то значи да треба издвојити инфраструктуру из продаје Телекома, јер се продаје монопол?

Бушатлија: Продаје се монопол и то је јасно. Ја нисам против приватизације јавних предузећа, али само под условима који су тржишни и који имају независну контролу. Чак се и инфраструктура може приватизовати, али у одређеном обиму, не укупно и то предузеће би морало под истим условима да омогућава свим оператерима коришћење те мреже. Али држава мора да задржи учешће у тој области, баш зато да се инвестиције не би одливале, јер морамо имати у виду да су телекомуникације веома профитабилан сектор, ту се стварају профити који врло лако беже са тржишта на ком су створени, посебно у ситуацији каква је у Србији, где Телеком има 3,5 милиона прикључака и где се не може очекивати раст значајнији броја прикључака, максимално од 15%.

Како коментаришете све учесталија мишљења да су се око продаје Телекома нагомилали проблеми? Генерални директор Телекома Бранко Радујко је оценио да продаја не зависи само од добрих пословних резултата компаније, а чујемо и мишљење да није потпуно јасно колики се удео продаје и шта се заправо продаје.

Смиљанић: Мислим да је основи проблем што продаје Телекома није економски оправдана и није у интересу грађана. Али је велики проблем и што продаја Телекома није у складу са Уставом и Законом о приватизацији. Према члану 86 Устава имовина коју користе државни органи Србије је у државном власништву. Пошто државна управа користи телекомуникациону инфраструктуру, она се по Уставу не би смела продавати. По члану 85 Устава странци имају право само на концесије над добрима од општег интереса, а телекомуникациона инфраструктура је несумњиво од општег интереса. Дакле, као таква, она би смела да се изда на концесију, али уз анализе оправданости таквог поступка, а ја сам уверена да не би било могуће сачинити такву анализу.

Бушатлија: Овај застој и недоумице ја видим на два нивоа. Један је домаћи амбијент, где се ситуација закомпликовала и на чистом политичком пољу где је групација која је била главни заговорник ове идеје и кроз чија министарстава би највећи део новац био потрошен, изгубила утицај у доношењу било какве одлуке, па се можда и одређени канали комуникације са евентуалним купцима можда мало пореметили. Други ниво је са аспекта инвеститора. Ако улазите на тржиште јавних услуга, морате имати слуха за јавно мњење. Неко ко се озбиљно припрема мора да има тај сензибилитет према јавном мњењу које врло аргументовано истиче зашто продаја није у реду. Они такође имају и један више морални императив да доласком на наше тржиште примењују норме које се примењују на њиховом тржишту, а то се пре свега односи на немогућност монополисања тржишта.

Који су мотиве за продају Телекома?Могли смо да чујемо мишљење премијера да Телеком треба продати, али не багателно

Бушатлија: Ја мислим да мотиве ту уопште нису више важни. Сви приходи који се прилију у буџету се расподељују према према неким приоритетима, а приоритет је враћање дугова. Србија је прошле године имала негативни кредитни прилив, што значи да кредити који у дошли у Србији мањи од оних које је Србија морала да врати. Други приоритет је подмиривање обавеза према буџетским корисницима.

Чујемо из Владе уверавања да ако се Телеком прода по доброј цени, те паре неће ићи у потрошњу, да ли верујете у то?

Смиљанић: Министарка финансија је демантовала премијера када је рекла да Влада има алтернативу како да попуни буџет ако се не прода Телеком, из чега следи да ће

паре ићи у буџет у потрошњу.

На почетку разговора изнели сте озбиљне аргумент због чега не треба продавати Телеком. Међутим, чули смо И мишљена да без стратешког партнера И нових инвестиција постоји опасност да се компанија изложена јакој конкуренцији у мобилној и у фиксној телефонији уруши као систем за 4, 5 година, како то коментаришете?

Бушатлија: То је јуче рекао премијер и чуди ме како неки економиста може тако нешто да каже. Телеком је један од ретких примера где је извршена релативна деполитизација управљања и то је један од разлога због којих Телеком има добре резултате. Дакле да се уруши једно предузеће које има доминантан положај на тржишту, то је немогуће. Ја мислим да је основ те приче да се по било који цену нађе ауторитативно објашњење зашто се продаје златна кока. Ако се сад прода Телеком, подмире се неке рупе, шта ће се десити са следећом Владом? Шта ће се десити следеће године, шта ће тада продати? То је крајње неодговорно према послодавцима, односно према грађанима ове земље који су им дали право управљања, а не уништавања имовине. Треба имати на уму једну ствар која је можда и важнија од продаје телекома-један од стубова демократије је да нико од изабраних људи у јавној управи, нема право, нема мандат да смањи вредност државне имовине у свом мандату. Америка је чак повећала тржишно учешће у овој кризи а код нас нико не води рачуна о томе, па чак Цветковић у Скупштини каже да је њихов политички циљ да продају државну имовину. Дакле, ова држава иде ка нестајању.

Смиљанић: Изјава премијера је празна фраза којом се попуњава медијски простор, јер се Телеком већ годинама већ бори успешно на тржишту мобилне телефоније са јаким компанијама попут Теленора и ВИПа. У обалсти мобилне телефоније не можемо очекивати већу конкуренцију, јер је број фреквентних опсега ограничен и у земљама постоје најчешће три или четири компаније и то је конкуренција коју ће Телеком имати у будућности. Што се тиче услуга везаних за фиксну телефонију, ту ће Телеком трпети још мањи притисак, јер поседује инфраструктуру која је грађена више од 100 година И који ниједан оператор не може да изгради. Директор Теленора је недавно рекао да не планирају да граде нову инфраструктуру јер се то не исплати. Не можемо очекивати ни веће инвестиције од стратешког партнера јер се показало и у региону да нови власник смањују инвестиције. И ми смо имали таква искуства, јер је Србија 1997. године продала Телеком када су Милошевићу била потреба средства за изборе и тада су минимализоване инвестиције у Телекому. Када је држава повратила већински удео у Телекому 2002. године, издвајања за инвестиције су повећана 3 пута

Како коментаришете мишљена да власт уколико прода Телеком, заправо купује гласове, јер ће новац пласирати у у потрошњу?

Бушатлија: Очигледно је да начин управљања државом није заснован на дугорочном планирању и то наводи на закључак да јавна управа не брине шта ће се сутра десити. Ја мислим да продаја Телекома не може донети никакав бенефит овој власти из простог разлога што нема довољно новца да се комотно уђе у следеће изборе. Ако се прода 31% то је око 800 милиона, то ће углавном бити потрошено на отплаћивање дугова, евентуално на једнократна повећања у јавном сектору(трајна повећања не дозвољава ни ММФ), а то није довољно.

Постоје ли четири озбиљна купца, како је недавно изјавио државни секретар Вук Ђоговић?

Бушатлија: Нема! Постоје два озбиљна купца, то су Дојч телеком И Аустрија телеком .Међутим, финансијска криза у Европи се не смирује, па није лако обезбедити 1,5 милијарди евра, али као основ за повлачење толиког новца се може узети очекивани велики профити, о чему је говорила професорка Смиљанић. Друга групација потенцијалних купаца се може сматрати спекулативном, и њу чине руски тајкуни који су ушли у египатски Ораском и Турски телеком и ја не бих волео да она буде купац. Они не раде на уређеном тржишту. Друге компаније су се изјасниле да неће учествовати.

Смиљанић: Мени је тешко да предвидим шта ће се дешавати. Са једне стране, цена од 1,4 милијарде евра је јако ниска и купац може врло брзо да поврати средства. Међутим, купцима је јасно да је продаје Телекома незаконита и против уставна и мислим да им је јасно да је читава процедура продаје Телекома изведена скандалозно. Ја мислим да су они свесни да је у питању ризична одлука, али не могу да предвидим да ли ће они улазити у тај ризик.

Интересантно је да су многа предузећа из ове области у Европи у доминантном власништву државе.

То је чињеница коју зна наша јавност, али не зна премијер који заговара да се прода државно власништво.У јавном сектору неопходно је имати учешће државе као

регулатора, али и ако конкуренцију осталим учесницима да би се заштити јавни интерес.

Како је могуће да о тако важним стварима нико не води рачуна?

Бушатлија: То се дешава већ годинама, да се наша јавна управа не понаша на начин који би био адекватан заштити јавног интереса. Као када се Карићима одузела компанија, она је продата 100%, иако је власништво државе било 70%. Критика је сматрана као антидемократска, па ме не би чудило да и ми будемо проглашени недемократима.

Да ли сматрате да треба поништити тендер за продају Телекома?

Смиљанић: Наравно, то би била најбоља опција! Сматрам да је читава прича о продаји била лоша, тако се омета рад компаније и зато је није ни требало почињати

Бушатлија: Ја сам и раније говорио да тендер треба поништити и да макар са минимум образа изађемо из целе ове приче, да се не деси као код продаје ЈАТ, да се нико не јави као купац.

Какве су последице продаје за компанију и грађане?

Смиљанић: Можемо очекивати отпуштања, смањивање инвестиција, смањивање упосљавања домаћих коопераната које раде за Телеком, грађани могу да очекују повећане цене услуга и лошије услуге.

Бушатлија: Свако изгубљено радно мести значи мање доприноса буџету, смањивање куповне моћи становништва. Не видим да се овом продајом, може доћи до неког бољитка.

Зашто се држава онда уште одлучила на овај корак, упркос апелима стручњака и јавности?

Бушатлија: Искључиво зарад попуњавања рупе коју је сама направила . Али не држава, ту морамо бити опрезни, већ јавна управа која располаже имовином и која је довела до тога да не може да запуши рупе осим продајом

Интересантно је да ЕУ не захтева продају доминантног телекомуникационог оператора, већ само либерализацију телекомуникационог тржишта.

Смиљанић: ЕУ захтева заштиту конкуренције што је добро. Постоје различити начини да се достигне већа конкуренција. Србија има оптичку мрежу ЕМСА која није у употреби она би требало да се пусти у рад, да се изда концесија за њено коришћење. Треба омогућити фиксни бежични приступ по окрузима. Мој предлог док сам била министарка је била да лиценце поделимо по окрузима да оне буду доступне нашим фирмама које су мање, да се ти велики приходи не одливају из земље.

На крају смо емисије, шта очекујете ако се Телеком прода, а шта ако се не прода?

Бушатлија: Ако се прода, те паре ће отићи у потрошњу, а не у инвестиције. Ако се не прода, јавна управа ће имати великих проблем да нађе алтернативу у финансирању буџета, али ће на дуги рок грађани бити заштићени чињеницом да макар нешто остане од вредне имовине

Смиљанић: Финансијски проблем које имамо не могу чак ни краткорочно да се реше продајом Телекома. Мере за решавање тих проблема су рационализација државне управе, агенција, потребно је заштити домаћу привреду кроз закон о јавним набавкама, треба повећати транспарентност и ефикасност државне управе њеном информатизацијом, ојачати банкарски систем. То су мере које није лако имплементирати, али ја сматрам да немају алтернативе.

Аутор: Оливера Симић Милошевић

(stopprodajitelekoma.rs)